

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ ВОЄННОГО СТАНУ

Андрушкевич Н. В., канд. екон. наук, Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет»

Економічну безпеку підприємства в умовах кризи військового стану можна охарактеризувати як якісну характеристику економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєвого циклу підприємства.

Економічна безпека є найважливішою складовою структури кожного підприємства, оскільки без достатнього визначення економічного потенціалу неможливо говорити про безпеку підприємства у загальному масштабі.

При процесному підході економічна безпека забезпечується за допомогою правильної організації, управління та вдосконалення фінансово-господарських процесів, що відбуваються на підприємстві. Системний підхід передбачає відношення до економічної безпеки підприємства як до його стану, що визначається переважно впливом зовнішнього середовища.

Останнім часом більшого поширення набув ситуаційний підхід як до управління підприємством, так і до поняття економічної безпеки [2].

Також у процесі ведення фінансово-господарської діяльності на підприємстві може виникнути необхідність застосування вузько функціональних підходів до трактування економічної безпеки, коли потрібно розглянути питання економічної безпеки підприємства з боку окремого аспекту його діяльності.

Економічна безпека підприємства є станом захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів та цілей статутної діяльності. При цьому важливо пам'ятати, що для кожного підприємства «зовнішні» та «внутрішні» загрози є суто індивідуальними. Водночас зазначені категорії включають окремі елементи, які є прийнятними практично до будь-якого суб'єкта господарської діяльності.

Так, до зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства належать втрата своєї ніші на ринку товару (послуг), зміна фінансової ситуації в країні, умови кредитування, платоспроможність покупця та інші. На відміну від зовнішніх, головними та найімовірнішими для підприємства є внутрішні загрози. Здебільшого це загрози фінансової, а виробничої сфер: втрата виробничого потенціалу у зв'язку з масовим вибуттям застарілих елементів основного капіталу, загроза високих витрат виробництва, відставання техніки і технологій, рейдерство тощо.

Результатом забезпечення економічної безпеки в широкому сенсі, слід вважати створення, підтримку та збільшення потоку матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів підприємства, тобто, відтворення підприємства.

Економічна безпека підприємства в умовах кризи має бути спрямована на недопущення прояву найменших ознак ризику і може бути забезпечена в

належному обсязі тільки у разі, якщо будуть визначені найважливіші стратегічні напрями забезпечення безпеки бізнесу та побудована чітка логічна схема своєчасного виявлення та ліквідації можливих небезпек та загроз, і навіть зменшення наслідків ризику. Тому для створення надійної системи безпеки підприємства необхідно провести комплекс підготовчих заходів. Від важливості заходів, що проводяться, багато в чому залежать рішення, які прийняті в цьому напрямку. Для цього необхідно сформулювати ресурси підприємства, як трудові і матеріальні, що у підсумку представляється як ефективність забезпечення безпеки бізнесу.

Однією з головних цілей економічної безпеки є забезпечення та створення ефективної, безперервної та злагодженої діяльності підприємства без негативного впливу як ззовні, так і зсередини. Завдання спрямовані на досягнення поставленої мети, тобто вони будуть перетинатися. До найважливіших та об'ємних завдань слід віднести: дослідження поточної ситуації, тобто прогнозування економічних загроз щодо підприємства, оцінка можливої шкоди, розробка методів запобігання даному впливу або мінімізація завданої шкоди, розробка інструментів для підтримки стабільного розвитку суб'єкта господарювання та забезпечення безперервного процесу модернізації та стабілізації системи [3].

Об'єкти системи забезпечення економічної безпеки можна поділити на три категорії:

- 1) матеріальне та нематеріальне майно підприємства, сюди можна віднести інтелектуальні, інформаційні та фінансові ресурси;
- 2) напрями діяльності підприємства, наприклад, управлінська чи виробнича діяльності;
- 3) кадри, структурні підрозділи (залежно від розмірів суб'єкта господарювання) [1].

До суб'єктів аналізованої системи належать організації чи особи, у повноваження яких входить забезпечення економічної безпеки. До їх обов'язків також відноситься застосування методологічних прийомів, таких як оцінка ризиків та загроз економічній безпеці. Для того щоб визначити можливість негативного впливу на розвиток компанії, застосовують так звані індикатори економічної безпеки (тобто показники, що характеризують стан факторів економічної безпеки господарюючого суб'єкта). Враховуючи той факт, що загрози поділяються на макроекономічні та мікроекономічні, то логічним є поділ індикаторів на внутрішні (показники інноваційної діяльності, фінансові, виробничо-збутові показники) та зовнішні (характеристика території, характеристика сфери діяльності). До характеристики території належать напрями реалізації продукції, загальний рівень життя населення, платоспроможність громадян, а до характеристики сфери діяльності - становище на ринку, кількість конкурентів, конкурентна перевага, надійність інвесторів.

Дані методи та індикатори застосовуються у механізмі забезпечення економічної безпеки підприємства, що реалізується поетапно у п'ять кроків.

По-перше, необхідно сформулювати основні складові системи забезпечення економічної безпеки, а саме, механізм управління, цілі та завдання, позначити суб'єкти та об'єкти.

По-друге, виявлення ризиків та загроз для даного господарюючого суб'єкта. Даний етап передбачає якісний та кількісний аналіз факторів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

По-третє, відбувається безпосередньо оцінка ризиків та оцінка їхнього впливу на динамічний економічний розвиток підприємства. Передбачається визначення можливих загроз, тобто, аналізується потенціал економічної безпеки.

На четвертому етапі підбиваються підсумки щодо поточної ситуації щодо конкретного обсягу показників. Таким чином, на цьому кроці слід використовувати індикатори як зовнішні, так і внутрішні для точного аналізу ситуації.

І нарешті, на останньому п'ятому етапі необхідно розробити план заходів для виходу з критичного становища та внести зміни до системи, які дозволять надалі не лише мінімізувати втрати, а й повністю запобігти негативному впливу з будь-якої сторони.

Важливою складовою системи забезпечення безпеки підприємства буде розроблена концепція. При розробці концепції необхідно об'єктивно оцінити ситуацію, в якій перебуває на даний момент підприємство. Для цього необхідно намітити та проаналізувати такі заходи, які допоможуть розробити систему комплексної безпеки в умовах кризи:

- вивчити навколишнє середовище на макро- та мікро-рівнях;
- вивчити партнерів по ділових зв'язках, їх платоспроможність, ділову репутацію та оцінити її;
- вивчити фінансове становище підприємства.

На основі отриманої інформації розробляється концепція економічної безпеки підприємства. Така концепція це офіційно затверджений документ, що включає наступні аспекти:

- опис проблемної ситуації в галузі безпеки підприємства;
- визначення цільової функції забезпечення безпеки;
- побудова системи економічної безпеки підприємства;
- розробка методології оцінки стану економічної безпеки підприємства;
- розрахунок вартості заходів, необхідних для забезпечення безпеки;
- планування дій;
- аналіз ефективності впровадження концепції безпеки [4].

В умовах воєнного стану при плануванні необхідно врахувати фактори, що впливають на економічну безпеку підприємства, а саме, рейдерство, розкрадання інформації, що представляє комерційну таємницю, загроза вибухів, захоплення заручників, здирництво, впровадження шпигунів, припинення потоків надходження фінансових коштів від контрагентів, банкрутство обслуговуючих банків та зависання грошей на їхніх рахунках.

Одним з найважливіших стратегічних напрямків забезпечення економічної безпеки є виявлення, запобігання, нейтралізація, припинення, локалізація

небезпек і загроз, а у разі потреби відшкодування шкоди при відновленні об'єктів захисту, які постраждали внаслідок протиправних дій, недбалості та форс-мажорних обставин. Реалізація цього стратегічного напрямку потребує високої майстерності співробітників підприємства, значних витрат корпоративних ресурсів, доброї організації, чіткості та дисциплінованості. Для реалізації такого важливого напрямку безпеки для кожного об'єкта має бути розроблено принципову, концептуальну модель економічної безпеки. Дані моделі можуть мати як загальні елементи, так і свою специфіку, яка впливає з особливостей та властивостей об'єкта безпеки. Кожне підприємство може мати свій підхід, свої джерела загроз, а звідси й свої засоби забезпечення безпеки. В такому випадку важливий сам принциповий підхід, який є методологічною основою деталізації конкретних заходів захисту того чи іншої об'єкта економічної безпеки за умов кризи та воєнного стану.

Отже, істотна роль у забезпеченні економічної безпеки підприємства відводиться потенціалу персоналу підприємства як основного ресурсу розвитку економічного суб'єкта. Тільки він може забезпечити зростання доходів і як результат збільшення прибутку, але водночас персонал може бути джерелом внутрішніх загроз економічній безпеці.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С. Економічна безпекологія в умовах глобалізаційних викликів і загроз. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 21 грудня 2020 р. - 21 січня 2021 р. Полтава: НУПІ, 2021. С. 34-39.
2. Кургузенкова Л. А. Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Випуск 2. С. 29–33.
3. Ляшенко О. М. Управління економічною безпекою підприємств в умовах гібридної війни. Управление проектами и развитие производства. 2015. № 3 (55). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/upravlinnya-ekonomichnoyubezpekoyu-pidpriemstv-v-umovah-gibridnoyi-viyni>.
4. Поляков П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2018. Випуск 32. С. 49–53.

ПОДАТКОВА ГАРМОНІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ

Бондарук Т. Г., д-р екон. наук, професор, провідний науковий співробітник відділу державних фінансів Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», Степаненко Ю. Ю., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

Під податковою гармонізацією розуміють процес вирівнювання податкової політики між різними юрисдикціями або країнами з метою